

JAARVERSLAG 2014

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur is in februari 2012 ingesteld met de publicatie van de Wet instelling Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) is het strategische adviescollege voor regering en parlement op het brede domein van duurzame ontwikkeling van de leefomgeving en infrastructuur.

De raad is onafhankelijk en adviseert gevraagd en ongevraagd over langetermijnvraagstukken. Met een integrale benadering en advisering op strategisch niveau wil de raad bijdragen aan de verdieping en verbreding van het politiek en maatschappelijk debat en aan de kwaliteit van de besluitvorming.

De raad werkt met een werkprogramma en wordt ondersteund door het Rli-secretariaat.

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Oranjevuitensingel 6

Postbus 20906

2500 EX Den Haag

info@rli.nl

www.rli.nl

maart 2015

INHOUDSOPGAVE

▶	VOORWOORD	4
▶	1. ALGEMEEN	6
▶	2. PUBLICATIES 2014	10
▶	Langer zelfstandig, een gedeelde opgave voor wonen, zorg en welzijn	11
▶	Doen en laten, effectiever beleid door mensenkennis	12
▶	Kwaliteit zonder groei: over de toekomst van de leefomgeving	13
▶	De toekomst van de stad: de kracht van nieuwe verbindingen	15
▶	Milieuschade verhalen. Advies over financiële zekerheidsstelling milieuschade Brzo- en IPPC4-bedrijven	17
▶	Risico's gewaardeerd. Naar een transparant en adaptief risicobeleid	18
▶	Vrijkomend rijksvastgoed, over maatschappelijke doelen en geld	19
▶	Opkomende vraagstukken uit het internationale veld, internationale verkenning 2014	20
▶	3. DOORWERKING ADVIEZEN UITGEBRACHT IN 2013	22
▶	4. FINANCIËEL OVERZICHT	25
▶	5. VOORUITBLIK 2015	27
▶	6. SAMENSTELLING RAAD EN SECRETARIAAT IN 2014	30

VOORWOORD

De Rli is inmiddels halverwege zijn eerste termijn en ziet uit naar de tweede helft. De raad heeft dit jaar weer een aantal adviezen gepresenteerd op de verschillende beleidsterreinen, maar ook over de grenzen van de beleidsvelden heen. Deze adviezen zijn goed ontvangen, zowel door de politiek als door professionals in het veld. Vanuit de verschillende departementen die het terrein van de Rli beslaan, zijn tussentijdse adviesaanvragen gekomen. Deze vragen heeft de Rli met plezier opgepakt, dit wordt door de adviesvragers gewaardeerd. Met de bewindslieden en ambtelijke top is regelmatig en plezierig contact. Van een aantal adviezen is de doorwerking heel duidelijk omdat ze rechtstreeks zijn overgenomen door de bewindslieden, zoals het advies 'Milieuschade verhalen'. Andere adviezen spelen een rol in het maatschappelijk debat of werden gedeeltelijk overgenomen, zoals het advies 'Doen en laten'. Dit neemt soms wel zijn tijd. Zo heeft de Rli in 2013 geadviseerd over de toekomst van de Nederlandse Logistiek. Dit advies heeft de circulaire economie hoog op de agenda gezet en op verzoek van het ministerie van Infrastructuur en Milieu komt de Rli in 2015 met een nieuw advies over circulaire economie.

Het werkgebied van de raad is heel breed, daarom wordt naast de inzet van de twaalf vaste raadsleden dankbaar gebruik gemaakt van de vijftien geassocieerde leden. De afgelopen twee jaar hebben al meer dan veertig van hen een actieve bijdrage geleverd aan de adviezen van de Rli. Het secretariaat werkt met een groep vaste medewerkers die afhankelijk van de adviesvragen wordt uitgebreid met ingehuurd specialisten. Daarnaast heeft het secretariaat drie stagiaires begeleid om meer ruimte te bieden aan de inbreng van jonge medewerkers.

Steeds vaker zoekt de Rli de interactie met de samenleving op, bijvoorbeeld in expertmeetings en congressen maar ook via de sociale media. Dit verrijkt de adviezen met kennis uit de praktijk. Ook

geeft het ons de gelegenheid om onze de adviezen aan de samenleving te presenteren en uit te leggen. In allerlei vormen is sprake van contact met de collega-adviesraden. In de eerste plaats in het voorzittersoverleg en het secretarissenoverleg, maar regelmatig komen adviesproducten ook in goede samenwerking met andere adviesraden of planbureaus tot stand. De Rli werkt ook graag mee aan adviezen van de andere raden.

Nog twee jaar heeft de raad in deze samenstelling te gaan, ook daarin zal de raad inzetten op adviezen van hoogstaande kwaliteit die aansluiten bij de maatschappelijke en politieke vraag. Daarbij wil de raad blijven werken aan nieuwe manieren om kennis en ervaringen van buiten naar binnen te halen.

mr. H.M. Meijdam, voorzitter

dr. R. Hillebrand, algemeen secretaris

ALGEMEEN

1

ALGEMEEN

1

De Rli is een strategisch adviescollege voor regering en parlement op het brede domein van duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. De raad is onafhankelijk en adviseert gevraagd en ongevraagd over langetermijnvraagstukken. De Rli werkt op de (fysieke) beleidsterreinen van de ministeries van IenM, EZ en BZK. De raad is op 10 februari 2012 bij wet ingesteld. De Rli-raadsleden zijn per 1 augustus 2012 officieel geïnstalleerd.

Taak Rli

De Rli heeft tot taak de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over strategische beleidsvraagstukken inzake de duurzame ontwikkeling van de leefomgeving en infrastructuur, meer in het bijzonder op het gebied van wonen, ruimtelijke ordening, milieu, klimaatbeleid, water, landbouw, natuur, voedsel(kwaliteit), verkeer en vervoer en de ruimtelijk-economische ontwikkeling, al dan niet in onderlinge samenhang. De raad heeft voorts tot taak de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over de hoofdlijnen van het beleid en wetgeving gericht op het voorkomen van ongevallen en rampen als gevolg van het gebruik, de opslag, de productie en het vervoer van gevaarlijke stoffen en de beperking van de gevolgen van dergelijke ongevallen en rampen.

De raadsleden

De Rli bestaat uit twaalf leden, inclusief de voorzitter. De leden zijn onafhankelijk en benoemd op basis van hun brede maatschappelijke kennis en ervaring. Ze komen uit de kring van het openbaar bestuur, het bedrijfsleven en de wetenschap. De raadsleden worden benoemd bij koninklijk besluit voor ten hoogste vier jaar. Zij worden in hun werk ondersteund door een groep van geassocieerde leden. De raad kan uit deze expertgroep leden toevoegen aan een commissie die een advies

voorbereidt. De overige geassocieerde leden vervullen de rol van kritisch lezer in de verschillende fasen van de totstandkoming van adviezen.

Werkwijze

De raad wil met zijn strategische adviezen een agenderende, richtinggevende en voedende bijdrage leveren aan maatschappelijke discussies en politieke oordeelsvorming en daarnaast regering en parlement nieuwe handelingsperspectieven aanbieden. De raad doet dit door trends en ontwikkelingen te volgen en maatschappelijke vraagstukken te signaleren en te agenderen. De adviezen zijn openbaar en komen in een open proces met adviesvragers en maatschappelijk betrokkenen tot stand. De raad stelt een meerjarig werkprogramma op, dat jaarlijks wordt aangepast en wordt vastgesteld door de ministers van Infrastructuur en Milieu (IenM), Economische Zaken (EZ) en Wonen en Rijksdienst (WR) en de staatssecretarissen van IenM en EZ.

Werkprogramma

Aan het eerste meerjarige werkprogramma van de Rli (2014-2015) is een uitgebreide consultatieronde vooraf gegaan in 2013. Daarbij is over de inhoud van het werkprogramma gesproken met bewindslieden, Tweede Kamer, maatschappelijke partijen en directeurs van beleidsdirecties. In 2014 is er een brede oriëntatie geweest ten behoeve van het werkprogramma 2015-2016 door middel van gesprekken met bewindslieden en vertegenwoordigers van de diverse departementen, daarnaast wordt in het werkprogramma doelbewust ruimte gehouden voor actuele wensen van regering en parlement. Met ingang van het werkprogramma 2014-2015 werkt de Rli vanuit meerjarige programmalijnen, gebaseerd op de belangrijkste ontwikkelingen voor het fysieke domein. De programmalijnen bieden een kader voor nieuwe adviesvragen en versterken de mogelijkheid tot integrale adviesvragen. De raad hecht er aan om de verbinding te zoeken tussen de verschillende

sectoren die binnen het adviesdomein van de Rli vallen. Daarnaast is het volgens de raad zaak om de verbinding te leggen tussen de opgaven op (middel)langetermijn en de beleidspraktijk van alle dag.

De meerjarige programmalijnen op basis waarvan de adviesonderwerpen van 2014 zijn gekozen, zijn:

- Economie en duurzame ontwikkeling in het fysieke domein
- Duurzaam ruimtegebruik: flexibel en adaptief
- Omgaan met risico's en onzekerheden in het fysieke domein
- Kennis in het fysieke domein: ontwikkeling, benutting en infrastructuur
- Vermaatschappelijking in het fysieke domein: veranderende rol bestuur en nieuwe arrangementen
- Globalisering: internationalisering en aandacht voor het lokale in het fysiek domein

Geassocieerde leden

Naast twaalf raadsleden heeft de Rli ook vijftien geassocieerde leden met kennis en ervaring op het brede werkkterrein van de Rli. In 2014 hebben ruim veertig van de vijftien leden een actieve bijdrage geleverd aan het werk van de Rli. Zo hebben een aantal geassocieerde leden deelgenomen aan expertbijeenkomsten, anderen hebben gereflecteerd op de uit te brengen adviezen, ook komt het voor dat geassocieerde leden zitting hebben in een raadscommissie.

Samenwerking met andere adviesraden

Ook dit jaar heeft de Rli weer op verschillende manieren samengewerkt met andere adviesraden. Basis daarvoor is het overleg van zowel de voorzitters van de verschillende adviesraden als de secretarissen. Deze overleggen bevorderen afstemming en samenwerking tussen de diverse adviesraden. Het advies 'Langer zelfstandig' is tot stand gekomen in samenwerking met de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Voor dit advies heeft de Rli tevens de Raad voor de Volksgezondheid & Zorg (RVZ) geraadpleegd. Ook participeert de Rli in een advies van de RVZ over gezondheid, zorg en ruimte. In juni hebben de WRR en de Rli tegelijkertijd en in overleg, advies uitgebracht aan staatssecretaris Mansveld over afwegingskaders in het risicobeleid. In december is een bijeenkomst georganiseerd van de Rli met het college van Rijksadviseurs waarbij beiden een advies aan minister Blok hebben aangeboden over de Rijksvastgoedportefeuillestrategie. Voor het

advies 'Nationaal investeren in lokaal veiligheidsbeleid' heeft de Raad voor het openbaar bestuur (Rob) de Rli geraadpleegd. Daarnaast is er nauw contact met de planbureaus zowel het Planbureau voor de Leefomgeving als het Sociaal en Cultureel Planbureau en het Centraal Planbureau.

In 2013 zijn vijf rijksbrede thema's benoemd die leidend zijn voor de werkprogramma's van de adviescolleges. Deze thema's zijn: 'behoud van kracht en adaptief vermogen van de samenleving', 'nieuwe scheidslijnen in de samenleving', 'duurzame ontwikkeling', 'verwevenheid van interne en externe veiligheid' en 'handelingsvermogen van de nationale overheid'. Door de leidraad van de vijf rijksbrede thema's komen, zo verwacht het kabinet, vraag en aanbod, politieke sturing en middellange termijn beter in zicht en kunnen adviescolleges een meerjarig werkprogramma vormgeven. Namens de adviescolleges heeft de WRR minister Blok in november 2014 laten weten dat de meeste voorname van de adviescolleges naar aanleiding van de vijf rijksbrede thema's zijn uitgevoerd. De Rli werkt sinds 2014 met meerjarige programmalijnen en is trekker van het rijksbrede thema duurzame ontwikkeling.

Internationaal perspectief

Naast de internationale verkenning die het secretariaat van de raad dit jaar heeft gepubliceerd zijn er ook andere internationale activiteiten. Zo is de raad actief in verschillende Europese en internationale netwerken zoals het European Sustainable Development Network (ESDN), de European Nature Conservation Agencies (ENCA) en de European Environment and Sustainable Advisory Councils (EEAC). De netwerkcoördinator van het EEAC-bestuur wordt door de Rli gehuisvest. Leden van de raad en medewerkers van het secretariaat hebben verschillende internationale congressen bijgewoond, waar onder 'Wasted Potential!' in Hannover; 'Forum for the Future of Agriculture' in Brussel; de ESDN conferentie over klimaatbeleid in Rome; 'A new global partnership: European civil society positions on the post-2015 framework' van de Europese Commissie in Brussel; en 'Singularity University Summit Europe about exponential technologies' in Amsterdam.

Evenals andere jaren heeft de Rli ook dit jaar weer actief bijgedragen aan de EEAC jaarconferentie. Op uitnodiging van de nationale raad voor duurzame ontwikkeling van Hongarije (NFFT), hield het EEAC-netwerk dit jaar in oktober zijn jaarconferentie 'A Balanced Future: Social Capital and Human

Aspects of Sustainable Development’ in Budapest. De conferentie stond in het teken van de sociale dimensie van duurzaamheids(beleid) en richtte zich op de brede Europese uitdagingen die op dit thema bestaan, zoals onder andere: demografische ontwikkeling en ongelijkheid tussen generaties en gebieden binnen Europa. Een breed internationaal sprekerspanel schetste tijdens lezingen de feiten en uitdagingen, maar ook de kansen en oplossingsrichtingen van de conferentiethema’s. Naast de externe conferentiedag, vonden ook interne vergaderingen plaats. De nationale en regionale adviesraden, waaronder de Rli, bespraken wat de raden individueel en in samenwerkingsverband het afgelopen jaar hebben gedaan, en wat de plannen zijn voor het komend jaar.

Themabijeenkomsten

Dit jaar heeft de Rli voor het eerst drie themabijeenkomsten georganiseerd voor raad en secretariaat. Belangrijkste doelen van de themabijeenkomsten zijn het organiseren van inhoudelijke, adviesdoorsnijdende discussies en inhoudelijke verdieping van de raadsdiscussie. Tijdens de eerste themabijeenkomst is gesproken met professor Klaas van Egmond over zijn visie op de oorzaken en oplossingen voor de huidige crisis aan de hand van zijn publicatie ‘Een vorm van beschaving’. De tweede bijeenkomst had als thema Nanotechnologie en werd ingeleid door professor Dave Blank. De derde bijeenkomst werd ingeleid door professor Roel Kuiper en had als onderwerp zijn boek ‘De terugkeer van het algemeen belang’. De ervaringen van de raad met deze themabijeenkomsten is zeer positief, het stimuleert de discussie binnen de raad en zorgt voor nieuwe gezichtspunten.

Overige activiteiten

In april heeft de Rli deelgenomen aan een klankbordgesprek over de Structuurvisie Ondergrond met de directeur van de directie Water en Bodem van het ministerie van IenM.

Media aandacht

Voor de zeven adviezen die de Rli in 2014 heeft uitgebracht, was wisselende belangstelling in de media. In vergelijking met 2013 lijkt de Rli het iets beter te doen, 342 media uitingen (alle geschreven en digitale artikelen waarin de Rli wordt genoemd) in 2013 om 381 in 2014. Ook in de sociale media was regelmatig ‘reuring’ rond een Rli advies, bij het ene advies uiteraard meer dan bij het andere. Het briefadvies ‘Langer zelfstandig’ was in 2014 de topper, met over het hele jaar gerekend 125 media uitingen. Opvallend was ook dat dit advies (uitgebracht op 23 januari) het hele jaar door de nodige aandacht van de media had. Maar ook het advies ‘Doen en laten’ deed het met 64 berichten goed in de media. De topper uit 2013, ‘Onbeperkt houdbaar’, liet ook in 2014 nog van zich horen met 22 berichten.

Aandacht voor de Rli in 2014 in cijfers

Aantal malen dat raadsleden een advies extern gepresenteerd hebben	37
Aantal malen dat medewerkers van het secretariaat een advies extern gepresenteerd hebben	6
Aantal perspublicaties op papier	84
Aantal perspublicaties op het internet	297
Aantal radio- en tv-optredens	7
Aantal twitterberichten over adviezen direct rondom uitbrengen	1.185

PUBLICATIES 2014

2

PUBLICATIES 2014

2

In 2014 heeft de raad zeven adviezen uitgebracht, waarvan drie briefadviezen en daarnaast is er een internationale verkenning verschenen. De zeven adviezen zijn in volgorde van verschijnen:

- Langer zelfstandig, een gedeelde opgave van wonen, zorg en welzijn (briefadvies)
- Doen en laten, effectiever milieubeleid door mensenkennis
- Kwaliteit zonder groei, over de toekomst van de leefomgeving
- De toekomst van de stad, de kracht van nieuwe verbindingen
- Milieuschade verhalen. Advies over financiële zekerheidsstelling milieuschade Brzo- en IPPC4-bedrijven (briefadvies)
- Risico's gewaardeerd. Naar een transparant en adaptief risicobeleid (briefadvies)
- Vrijkomend rijksvastgoed, over maatschappelijke doelen en geld

Langer zelfstandig, een gedeelde opgave voor wonen, zorg en welzijn

Aanleiding

Naar aanleiding van de voorgenomen hervormingen in de langdurige zorg heeft de Rli op 11 juni 2013 van de minister voor Wonen en Rijksdienst in samenspraak met de staatssecretaris voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de volgende adviesvraag ontvangen: *Wat zijn de gevolgen van hervormingen in de langdurige zorg voor de woningmarkt?* Vanwege de korte doorlooptijd, omdat de minister de raad vroeg om voor eind 2013 te adviseren, heeft de raad besloten tot het uitbrengen van een briefadvies. Dit briefadvies is tot stand gekomen in samenwerking met de WRR.

Kern van het advies

Door de hervormingen in de langdurige zorg moeten mensen langer zelfstandig blijven wonen. Dit sluit aan bij de maatschappelijke ontwikkeling, maar gaat niet vanzelf, aldus de raad. In het algemeen biedt deze transitie kansen, maar de raad wijst op een aantal aandachtspunten. Zo is er gebrek aan geschikte woningen, zijn de regionale verschillen groot, is de transitietermijn kort met name in relatie tot de transitie van het zorgvastgoed en staat de vorming van coalities van relevante (maatschappelijke) partijen onder druk. Daarnaast ziet de raad een grote investeringsopgave voor het geschikt maken van (zorg)vastgoed, het ontwikkelen van nieuwe woonzorgconcepten, het benutten van technologische innovaties en het op peil houden van voorzieningen in de buurt. Daarom adviseert de Rli:

- Partijen meer ruimte te bieden om verbindingen tussen de domeinen aan te gaan.
- Investeringsprikkel te creëren.
- Meer tijd en flexibiliteit te creëren voor de transitie van zorgvastgoed.

Presentatie en nazorg

Het advies is op 23 januari 2014 aangeboden aan minister Blok (WR) en staatssecretaris Van Rijn (VWS) in aanwezigheid van zo'n honderd belangstellenden. Naast reacties van de bewindslieden reflecteerde ook drie deskundigen kort op het advies, zij onderschreven het advies en vroegen onder andere aandacht voor de lokale situatie. Met koppen als 'Nederland niet voorbereid op huisvesting zelfstandige ouderen', 'De eenzame oudere', 'Woningnood voor ouderen op komst', kreeg het advies veel aandacht van de media. In totaal ging het om 125 media uitingen in 2014. In meerdere NOS-journaals is een interview met de raadsvoorzitter uitgezonden en de

commissieleden hebben diverse radio-interviews gegeven. Vrijwel alle grote dagbladen (NRC, de Volkskrant, Trouw, NRC-Next, Nederlands Dagblad, Reformatorisch Dagblad, FD en AD), veel regionale kranten en ook vakbladen en internetportals op het gebied van zorg en wonen en belangenorganisaties besteedden aandacht aan het advies. Diverse commissieleden en de voorzitter van de raad hebben een groot aantal discussiebijeenkomsten bijgewoond en presentaties gegeven over het advies, onder andere bij Twynstra Gudde, WRR, S+RO live, Atrivé, AFWc/Sigra, Gijswijt-advies, Platform31, Habion, BouwregieNetwerk en TNO. Verder zijn er artikelen verschenen in ROMagazine, Cobouw, Binnenlands Bestuur en het Tijdschrift voor de Volkshuisvesting. Het advies is integraal opgenomen in het boek: 'Barometer Maatschappelijk Vastgoed. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen'.

Doorwerking

Naast aandacht van de pers heeft de Rli een groot aantal e-mails van burgers ontvangen die aanlopen tegen de problemen die de Rli voorziet bij de uitvoering van het voorgenomen beleid. Naar aanleiding van het advies zijn in gemeenteraden vragen gesteld aan de verantwoordelijke wethouder over de plaatselijke situatie. De reactie van het kabinet op het advies is verwoord in de brief aan de Tweede Kamer getiteld 'Transitieagenda Langer zelfstandig wonen' van 4 juni 2014. In deze brief wordt veelvuldig verwezen naar het Rli-advies en wordt aangekondigd dat een aantal van de adviezen wordt overgenomen, met name die adviezen die gaan over overleg en kennisdeling. Ook is er inmiddels overleg met het Waarborgfonds voor de Zorgsector over borging, zoals aanbevolen door de Rli. Naar aanleiding van deze brief organiseerde de Algemene commissie voor Wonen en Rijksdienst een rondetafelgesprek. Namens de Rli heeft Pieter Hooimeijer hieraan deelgenomen. De opmerkingen uit het rondetafelgesprek zijn meegenomen in het 'Algemeen overleg Langer zelfstandig wonen' van de Tweede Kamer op 6 november 2014.

Doen en laten, effectiever beleid door mensenkennis

Aanleiding

Het advies 'Doen en laten, effectiever beleid door mensenkennis' richt zich op de vraag *"Hoe kan gedragskennis in overheidsbeleid gericht worden benut om mensen te stimuleren milieuvriendelijker keuzes te maken en zich milieuvriendelijker te gedragen?"*. Deze vraag komt voort uit de observatie van de raad dat de wetenschappelijke kennis over factoren die een rol spelen bij milieugegedrag enorm is toegenomen. De raad verwacht dat het overheidsbeleid effectiever wordt als deze kennis wordt betrokken bij het ontwikkelen en kiezen van beleidsinstrumenten.

Kern van het advies

De kern van het advies is dat het kabinet milieudoelstellingen op een effectievere manier kan bereiken door meer rekening te houden met hoe mensen zich gedragen. Door bij de ontwikkeling van het milieubeleid beter gebruik te maken van de beschikbare kennis over gedrag en de motieven die tot dat gedrag leiden, wordt het milieubeleid beter. Op basis van wetenschappelijke kennis over gedrag is een analysekader ontwikkeld voor milieubeleidsanalyse. Om beleidsmakers te helpen de soms complexe gedragskennis in de beleidsontwikkeling toe te passen, is 'De GedragsToets' (een *serious game*) ontwikkeld.

Presentatie en nazorg

Staatssecretaris Mansveld van Infrastructuur en Milieu nam het advies in maart 2014 in ontvangst, daarbij was zij zeer lovend en onderstreepte de beleidsrelevantie. Vrijwel alle landelijke dagbladen besteedde op een positieve manier aandacht aan het advies, in totaal zijn er 64 media uitingen geweest. Vooral de regionale kranten, maar ook tv-programma's als Kassa en Radar, richtten zich op een bepaald aspect of aanbeveling van het advies, bijvoorbeeld voedselverspilling maar ook spitsmijden en het energielabel. Andere media gingen meer in op het hoofdthema van effectiever milieubeleid en duurzame gedragspatronen. De voorzitter van de Rli heeft het advies toegelicht op Radio 1. Het tijdschrift Milieu heeft naar aanleiding van het advies een themanummer uitgebracht. Ook heeft de Rli een bijdrage geleverd aan een themanummer van Economisch Statistische Berichten (ESB) over 'Gedragseconomie voor milieubeleid'. Het advies is onder meer gepresenteerd tijdens een ESDN-conferentie in Berlijn, Springtij 2014

(jaarlijks forum over duurzaamheid) en diverse lezingen bij departementen. Alle driehonderd speldozen van 'De GedragsToets' zijn uitgegeven. Ook diverse gemeenten gaan met 'De GedragsToets' aan de slag. In maart 2015 komt de vernieuwde 'GedragsToets 2.0'.

Doorwerking

In de kabinetsreactie van december 2014 op adviezen van de Rli, WRR en de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO), sprak het kabinet veel waardering uit voor het Rli-advies. De door de Rli ontwikkelde 'GedragsToets' wordt als een nuttig hulpmiddel gezien. 'De GedragsToets' is intussen op vele cases toegepast bij onder meer de ministeries van Financiën (verminderen overcreditering), Sociale Zaken (verhogen sollicitatiekansen van achtergestelde groepen), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (stimuleren gezonde voeding), Economische Zaken (convenant energiebesparing) en Infrastructuur en Milieu (verhogen fractie gescheiden huishoudelijk afval huishoudens, stimuleren vergroenen recreatieverkeer). Op verzoek van de ministeries van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu heeft de Rli een tweede, verbeterde versie van 'De GedragsToets' ontwikkeld. Op basis van feedback van gebruikers is een ondersteunende elektronische omgeving ontwikkeld (een *Companion App*). Ook stimuleert de tweede versie van 'De GedragsToets' creatieve beleidsontwikkeling beter.

Kwaliteit zonder groei: over de toekomst van de leefomgeving

Aanleiding

In dit advies bekijkt de Rli hoe de kwaliteit van de bebouwde omgeving op het gewenste peil gehouden of gebracht kan worden, nu er daarvoor de komende jaren structureel steeds minder financiële middelen beschikbaar komen. Door overheidsbezuinigingen, maar vooral door de lagere economische groei en demografische krimp neemt de investeringscapaciteit van gemeenten af. Waar in het verleden gemeenten met uitleglocaties opbrengsten konden genereren voor publieke investeringen, lijkt dat in de toekomst niet meer te werken. In deze constatering ligt de aanleiding voor dit advies.

Kern van het advies

In het advies 'Kwaliteit zonder groei' stelt de raad een nieuw systeem van kwaliteitsrealisatie voor, dat de totstandkoming van omgevingskwaliteit minder gevoelig maakt voor conjuncturele schommelingen. Als uitgangspunt voor dit nieuwe systeem geldt dat keuzes voor de kwaliteit van de bebouwde omgeving zo veel mogelijk op lokaal niveau gemaakt moeten worden, in aansluiting op de beleving en behoeften van eigenaren en directe gebruikers. Zo wordt voorkomen dat er in een te hoog of juist te laag kwaliteitsniveau wordt geïnvesteerd. In de ogen van de raad hoeft een lokale keuze niet altijd een keuze voor een hoger kwaliteitsniveau te betekenen, ook de acceptatie van een lager niveau behoort tot de mogelijkheden – zolang een minimumniveau is gegarandeerd. Gemeenten die meer in de openbare ruimte willen investeren moeten de vrijheid hebben om dat te doen doorerschikking van taken of door de belastinginkomsten te verhogen. Daarom vindt de raad dat het Rijk de mogelijkheid voor gemeentelijke belastingheffing moet verruimen. Verder pleit de raad voor een grotere vrijheid voor private investeerders, zoals particulieren, bedrijven, woningbouwcorporaties of wijkverenigingen, om te investeren in hun directe leefomgeving bovenop het door de gemeente vastgestelde niveau.

Presentatie en nazorg

Het advies is op 23 april 2014 aangeboden aan de ministers voor Wonen en Rijksdienst en van Infrastructuur en Milieu, tegelijkertijd met het advies 'De toekomst van de stad'. Minister Blok (WR) heeft beide adviezen in ontvangst genomen. Onder leiding van dagvoorzitter Wouke van

Scherrenburg was er een levendig debat, met panelleden, zaal en commissievoorzitters. Tijdens de bijeenkomst zelf (en ook daarna) is er veelvuldig getwitterd. In de media was er belangstelling voor het advies met in totaal 17 media uitingen, onder andere in de vorm van artikelen in Cobouw en Binnenlands Bestuur. Ook in vaktijdschriften, websites en platforms is er aandacht geweest, zoals bij VNGmagazine, Platform31, Vastgoedmarkt, Aedes en Gebiedsontwikkeling.nu. Op 24 september 2014 heeft een afvaardiging van de Rli beide adviezen nader toegelicht in een technische briefing aan de Vaste Commissie voor Infrastructuur en Milieu van de Tweede Kamer.

Doorwerking

De raad heeft bij de voorbereiding van het advies geconstateerd dat het structurele karakter en de omvang van de problematiek van dit advies weliswaar bij veel deskundigen bekend is, maar dat zij desondanks bestuurlijk en politiek op veel plaatsen onvoldoende aandacht krijgt. Bij de diverse uitnodigingen na de presentatie van het advies is daarom vooral ingezet op het agenderende karakter van het advies. De Rli heeft onder andere deelgenomen aan discussies bij het departement van IenM, tijdens het symposium 'Beter Besteden' georganiseerd door VINU in juni 2014 en de themadag 'Grip op de openbare ruimte' van het NVRD (vereniging van gemeenten verantwoordelijk voor beheer van openbare ruimte). Ook is het advies bediscussieerd bij de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van het Gelders Genootschap en tijdens het Zomerfestival Zuidvleugel in juli 2014. In de kabinetsreactie van 19 september 2014 geven minister Schultz van Haegen (IenM) en minister Plasterk (BZK) aan dat zij het advies als steun in de rug voor het kabinetsbeleid beschouwen. Veel van

de aanbevelingen vinden weerklank, de kabinetsreactie onderschrijft de decentrale verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de leefomgeving. In de Belastingbrief van 16 september 2014 van minister Wiebes wordt in de langlopende discussie over gemeentelijke belastingheffing een opening geboden, met de aankondiging van een verkenning 'verruiming gemeentelijke belastinggebied'.

De toekomst van de stad: de kracht van nieuwe verbindingen

Aanleiding

Voor dit advies over de toekomst van de stad zag de Rli twee aanleidingen. Terwijl enerzijds steden steeds belangrijker worden in de mondiale economie, dreigen ze in Nederland door een gebrek aan agglomeratiekracht aan verdienvermogen te verliezen. Anderzijds is er in steden steeds meer maatschappelijk initiatief zichtbaar van bewoners en ondernemers, al dan niet samen met maatschappelijke organisaties of overheden, wat van invloed is op hoe partijen in de stad zich tot elkaar verhouden. Beide ontwikkelingen nopen tot een fundamenteel andere kijk op steden.

Kern van het advies

Met overwegend middelgrote steden beschikt Nederland over onvoldoende agglomeratiekracht om goed mee te kunnen doen in de internationale concurrentie. Nederlandse steden zijn - in termen van massa en dichtheid - een maatje te klein. In het advies 'De toekomst van de stad' stelt de Rli dat gemeenten deze achterstand moeten compenseren. Niet door grote metropolen te ontwikkelen, maar door te 'lenen van de bureu'. Connectiviteit is daarbij het nieuwe sleutelwoord, niet alleen infrastructuur, maar ook in samenwerkingsrelaties, tussen bedrijven, kennisinstellingen, overheden, burgers en maatschappelijke organisaties. Alleen hiermee kan het zelforganiserend vermogen van de stad worden benut om te komen tot innovaties. Op deze manier worden de pluspunten van de Nederlandse polycentrische stedenstructuur met grotere en kleinere steden behouden, terwijl toch de massa wordt bereikt die nodig is voor de internationale concurrentie. De toekomst van de stad ligt in de kracht van deze nieuwe verbindingen.

Presentatie en nazorg

Het advies is op 23 april 2014 aangeboden aan de ministers van Wonen en Rijksdienst en Infrastructuur en Milieu, tegelijkertijd met het advies 'Kwaliteit zonder groei'. Tijdens de drukbezochte aanbiedingsbijeenkomst heeft minister Blok (WR) beide adviezen in ontvangst genomen. Op een later moment, in september voorafgaand aan het Algemeen overleg Ruimte, zijn de adviezen toegelicht en bediscussieerd in de Vaste Kamercommissie van Infrastructuur en Milieu. Rond de aanbieding van het advies en ook in de maanden daarna zijn er diverse artikelen verschenen, in het FD, Cobouw (publiceerde vijf artikelen),

de Telegraaf, het Reformatorisch Dagblad en Binnenlands Bestuur. Ook in vaktijdschriften is er aandacht geweest, zoals in S+RO, ROmagazine en Recreatie & Toerisme. In totaal zijn er 57 media uitingen geweest. Ook op internet is er relatief veel aandacht geweest, via twitter, portals en meerdere blogs.

Doorwerking

Over het algemeen is het advies goed ontvangen. In de kabinetsreactie van 19 september 2014 geven minister Schultz van Haegen (IenM) en minister Plasterk (BZK) aan dat zij het advies als steun in de rug voor het kabinetsbeleid beschouwen. Veel van de aanbevelingen vinden weerklank, al ziet het kabinet geen mogelijkheid om zelf financieel bij te dragen aan regiofondsen: regionale ontwikkeling vinden zij primair een decentrale verantwoordelijkheid. Bij de technische briefing bleek dat de Tweede Kamer het advies sterk vindt in thematiek en analyse, al had het handelingsperspectief sterker uit de verf mogen komen. In de maanden na de presentatie van het advies is de Rli voor relatief veel discussies in het land uitgenodigd, onder andere bij de Eo Wijers-stichting, een debat 'Toekomstspoor' in het kader van het Jaar van de Ruimte, en het Zomerfestival Zuidvleugel. Op 26 juni 2014 hebben de Vereniging Deltametropool en Pakhuis de Zwijger een debat georganiseerd naar aanleiding van het advies, op 17 november van dat jaar volgde de jaarlijkse alumnilezing van de Universiteit Utrecht, met een keynote lezing door de Rli en een forumdiscussie. Tijdens een onderzoeksmissie in Nederland heeft de OESO de Rli als een van de key-actors geïnterviewd voor de studie 'The metropolitan Review Rotterdam-The Hague Region' (verschijnt 2015). Ook in de regio is het advies betrokken bij de gedachtevorming, onder

andere bij het Regionale Assemblée van de Regio Utrecht U 10 (de stad en 9 omliggende gemeenten) en de provincie Noord-Brabant. Het advies wordt daar gewaardeerd omdat het het denken over stedelijke regio's en 'borrowed size' in een groter verband plaatst en aan andere actuele en langetermijnontwikkelingen relateert. De gedrukte adviezen hebben gretig aftrek gevonden: binnen vijf maanden zijn alle zeshonderdvijftig exemplaren aangevraagd door geïnteresseerden in het hele land. Voor de BZK-special 'Agenda Stad' van het vakblad ROMagazine heeft de Rli ook een bijdrage geschreven. Het kabinet hoopt met de interdepartementale Agenda Stad en de Urban Agenda voor het Europese voorzitterschap de ambities samen met de steden waar te maken.

Deelnemers in gesprek met Rli tijdens de aanbieding van adviezen 'De toekomst van de stad' en 'Kwaliteit zonder groei'.

Milieuschade verhalen. Advies over financiële zekerheidsstelling milieuschade Brzo- en IPPC4-bedrijven

Aanleiding

Op verzoek van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu verkende de Rli de mogelijkheden van financiële zekerheidsstelling voor aansprakelijkheid bij milieuschade die ontstaat of aan het licht komt bij de bedrijfsbeëindiging van majeure-risicobedrijven. De raad beschouwde ook de verzekeraarbaarheid – en de verplichting daartoe – van deze aansprakelijkheid. De directe aanleiding voor het verzoek vormden het debat in de Tweede Kamer over onverhaalbare milieuschade na bedrijfsbeëindiging en het verzoek van de Tweede Kamer om een onderzoek naar financiële zekerheidsstelling voor milieuschade na faillissement. Een eerder advies van de raad over veiligheid bij Brzo-bedrijven (juni 2013) vormde mede aanleiding voor deze adviesvraag van de staatssecretaris.

Kern van het advies

Bedrijven zijn aansprakelijk voor hun milieuroisico's. Toch krijgt de samenleving met regelmaat te maken met niet-verhaalbare milieuschade. De Rli constateert dat het in de kern gaat om een rechtvaardigheidsvraag: is het aanvaardbaar dat de samenleving regelmatig moet opdraaien voor de schade die door een risicovol bedrijf is veroorzaakt? Het is een politiek-maatschappelijke keuze om te bepalen of hier sprake is van een probleem dat om ingrijpen van de wetgever vraagt. Indien hiertoe wordt besloten adviseert de raad om alleen de financiële zekerheidsstelling verplicht te stellen en niet het instrument om dat doel te bereiken (bijvoorbeeld een verzekering, een bankgarantie of waarborgfonds). Bedrijven moeten zelf kunnen kiezen hoe zij aan de wettelijke zekerheidsstelling voldoen. Toetsing door de overheid kan volgens de raad plaatsvinden als de vergunning wordt verstrekt. Bij de invoering van een financiële zekerheidsstelling voor milieuschade moet met verschillende effecten rekening gehouden worden. Als eerste betreft dit het beperken van de financiële consequenties voor de overheid en voor derden bij milieuschade van grote omvang (al of niet na een incident). Als tweede moet het ook de ambitie van bedrijven vergroten voor het nemen van preventieve maatregelen om de externe veiligheid te verbeteren.

Presentatie en nazorg

Op 3 juni is het briefadvies 'Milieuschade verhalen' overhandigd aan staatssecretaris Mansveld van Infrastructuur en Milieu. Het advies is in zeer korte tijd (vier maanden) afgerond, zodat het onderdeel kon zijn van het politieke debat in de Tweede Kamer. De timing vormde in dit traject dan ook een belangrijk onderdeel van de nazorg. De Rli heeft in dit traject een toegevoegde waarde gehad omdat het boven de partijen stond in een debat met gevestigde belangen. Er is direct na de presentatie in diverse media enig aandacht besteed aan het advies, waaronder een interview met de commissievoorzitter in het Financieel Dagblad. In totaal is dit advies 20 keer in de media genoemd, met name in de specifiek milieugerichte vakbladen/internetportals zoals Managers Online, Milieuoket, Land + Water, Omgeving in de praktijk, Arbozone en Verzekeringsnieuws.

Doorwerking

In de kabinetsreactie (opgenomen in de voortgangsbrief Externe veiligheid van 14 juni 2014) geeft staatssecretaris Mansveld aan dat de randvoorwaarden die de Rli noemt in zijn advies ook voor haar essentieel zijn in de uitwerking die zij eraan gaat geven. De optie die de Rli aandraagt – om bij vergunningverlening financiële zekerheidsstelling te vragen – noemt zij kansrijk, en het kabinet is voornemens dit verder uit te werken. Daarmee is het advies van de Rli de facto integraal overgenomen. Bij de bespreking in de Tweede Kamer uitte de staatssecretaris haar waardering voor het verband dat de Rli heeft gelegd met de aanpak bij branches voor offshore olie- en gasactiviteiten. Inmiddels werkt het ministerie van Infrastructuur en Milieu aan aangepaste regelgeving.

Risico's gewaardeerd. Naar een transparant en adaptief risicobeleid

Aanleiding

Minister Schultz van Haegen en staatssecretaris Mansveld hebben de WRR verzocht bij te dragen aan de afwegingskaders binnen het veiligheid- en risicobeleid. Directe aanleiding voor deze adviesvraag was de toezegging van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu aan de Eerste Kamer om meer samenhang te brengen in de risicobeoordeling en -afweging binnen het veiligheidsdomein van het ministerie.

Het ministerie verzocht de WRR om samen te werken met andere adviesraden en wetenschappelijke organisaties, waaronder de Rli. De Rli zag aanleiding voor een meer fundamentele beschouwing van het omgaan met normen. Na afstemming met het departement besloot de raad om parallel aan het gezamenlijke traject ook in een eigen kort traject een advies hierover te presenteren.

Kern van het advies

De klassieke cijfermatige berekeningen van risico's op basis van kans maal effect zijn te beperkt en laten onvoldoende ruimte voor andere inzichten, voor een bredere afweging en voor maatwerk. De raad pleit ervoor de kansen en effecten afzonderlijk te beschrijven en numerieke risiconormen minder bepalend te maken voor de besluitvorming. Ook morele vragen over de rechtvaardige verdeling van lusten en lasten en zorgen van omwonenden over onzekerheden moeten op transparante wijze betrokken worden bij de besluitvorming.

Risico's zijn zelden zeker, en een wetenschappelijke benadering kan de onzekerheden tot op zekere hoogte kenbaar maken. Toch hebben mensen een verwachting of een geloof over wat die onzekerheid zal brengen. Hierin ligt de basis voor verschillende opvattingen over risico's in het maatschappelijk debat. Om recht te doen aan verschillende verwachtingen en opvattingen moet het risicobeleid zowel adaptief als transparant zijn.

De Rli formuleert een vijftal 'agendapunten' voor een nieuw risicobeleid en sluit af met vijf aandachtspunten voor de transitie naar dit nieuwe risicobeleid. Het advies sluit aan bij een veranderende praktijk. De boodschap is dat nu het moment is om wat impliciet al gaande is, expliciet in beleid om te zetten.

Presentatie en nazorg

Het advies van de Rli is op 26 juni aangeboden aan staatssecretaris Mansveld samen met het advies van de WRR 'Consistent maatwerk, handreikingen voor dossieroverstijgend risico- en veiligheidsbeleid'. Het advies kreeg met 23 media uitingen aandacht van de landelijke pers (NRC) en ook van vakbladen zoals Cobouw, Binnenlands Bestuur, Verkeerskunde en Waterforum Online. Ook is er aandacht van de specifieke vakmedia/ internetportals en belangenorganisaties als Hulpdiensten Online, Gevaarlijke Lading, Arbo Online, FoodHolland en de VNCI. De belangrijkste boodschap van het advies, dat rekennormen minder bepalend moeten zijn in het risicobeleid, komt overduidelijk terug in de berichtgeving. Er zijn interviews geweest op Radio1 en BNR en de NRC plaatste een interview met de commissievoorzitter.

Doorwerking

In de beleidsnota 'Bewust omgaan met Veiligheid: Rode Draden' (10 juli 2014) reageerden de minister en staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu naar de Eerste en Tweede Kamer en gaven daarin ook hun reactie op het Rli-advies. De bewindslieden delen de analyse op hoofdlijnen en nemen een groot deel van de adviezen over. Het advies van de Rli over het heroverwegen van de term 'voorzorg' is niet overgenomen. De raad constateert dat in de bijlage bij de brief (Nota bewust omgaan met veiligheid: Rode draden) het begrip voorzorg uitgebreid wordt behandeld, waarbij wordt vermeld dat deze term door sommige partijen beperkt wordt geïnterpreteerd. De binnen de EU gehanteerde term *Precautionary principle* geeft bij de vertaling in het begrip 'voorzorg' onduidelijkheid. Tot slot signaleert het kabinet dat op een aantal punten een nadere discussie met de Rli tot verheldering kan leiden, in het bijzonder over cumulatie van risico's en vrijwillige risicoacceptatie.

De tweede fase van het IenM programma 'Bewust Omgaan met Veiligheid: 'VEILIG Verklaard'' richt zich op het parlementaire en maatschappelijke debat over het nieuwe afwegingskader. Ook zal de interdepartementale verbreding worden gezocht en internationaal een verkenning worden uitgevoerd. De Rli wordt in 2015 betrokken bij een conferentie die onderdeel is van dit programma.

Vrijkomend rijksvastgoed, over maatschappelijke doelen en geld

Aanleiding

De minister voor Wonen en Rijksdienst vroeg de raad op 30 april, mede namens de minister van Infrastructuur en Milieu, om advies over de wijze waarop het beste sturing kan worden gegeven vanuit het relevante rijksbeleid, op keuzes met betrekking tot het rijksvastgoed. Op 15 december 2014 heeft de Rli het advies 'Vrijkomend rijksvastgoed' aangeboden aan minister Blok voor Wonen en Rijksdienst. De adviesvraag kwam voort uit de Rijksvastgoedportefeuillestrategie (RVPS) 2014 die het kabinet in december 2013 heeft vastgesteld. Met deze RVPS wil het kabinet de relatie tussen rijksbeleid en het handelen met rijksvastgoed verstevigen.

De rijksoverheid heeft veel gronden en gebouwen in gebruik voor de uitoefening van haar taken. Een krimpende overheid en efficiënter ruimtegebruik leiden ertoe dat de komende jaren veel vastgoed van het Rijk zijn functie verliest. De hoeveelheid vastgoed dat door het Rijk wordt verlaten is substantieel, en vergroot de al bestaande problemen met leegstaande kantoren, winkels en maatschappelijk vastgoed. Die leegstand is de afgelopen jaren enorm gegroeid en heeft ook consequenties voor de afstootmogelijkheden van rijksvastgoed.

Kern van het advies

De raad deelt de ambitie van het kabinet, zoals vastgelegd in de RVPS, om sturing vanuit het beleid op handelen met vastgoed te versterken. De raad beveelt aan om nieuw rijksbeleid met substantiële consequenties voor rijksvastgoed, steeds gepaard te laten gaan met een expliciete vastgoedparagraaf. Is de betreffende beleidsbeslissing genomen, dan ziet de raad geen noodzaak om bij eventueel daarop volgende afstootproblemen terug te komen op het eerder genomen besluit. De raad ziet evenmin een noodzaak om de huidige beleidskaders nader te detailleren of uit te werken opdat die beter aansluiten op te nemen beslissingen over rijksvastgoed. Om de relatie tussen rijksvastgoedbeleid en overig beleid te versterken is het belangrijk de interactie in de Interdepartementale Commissie Rijksvastgoed tussen beleidsdepartementen en vastgoedhoudende diensten te versterken.

De raad constateert dat het willen sturen op maatschappelijke doelen gevolgen heeft voor de wijze waarop besluiten met betrekking tot het handelen met rijksvastgoed worden genomen.

Op drie vlakken wordt daartoe een verbreding van de beleidsafweging voorgestaan. In de eerste plaats een brede weging van maatschappelijke doelen, naast de financiële afweging. In de tweede plaats wordt niet alleen rijksbeleid, maar ook beleid van medeoverheden gezien als bron voor het identificeren van maatschappelijke doelen. In de derde plaats wordt waar nodig een regiobrede weging op portefeuilleniveau voorgestaan in aanvulling op de besluitvorming over losse objecten.

Afspraken over de toekomst van vrijkomend rijksvastgoed kunnen vaak rechtstreeks met gemeenten worden gemaakt. Wanneer het betreffende vastgoed bovengemeentelijke betekenis heeft, dan kiest de raad voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) als kader voor het maken van regionale afspraken. De raad ziet voor het nieuwe Rijksvastgoedbedrijf een belangrijke schakelfunctie weggelegd, tussen Rijk en regio, en tussen beleid en uitvoering.

Presentatie en nazorg

Op 15 december heeft de Rli het advies 'Vrijkomend rijksvastgoed, over maatschappelijke doelen en geld' aan minister Blok aangeboden in een gezamenlijke bijeenkomst met het College van Rijksadviseurs. De minister reageerde positief op de beide adviezen. Ook de twee referenten, Marnix Norder (oud-wethouder Den Haag) en Martin Crossen (Directeur stichting DBF) waren te spreken over de adviezen. De volle zaal (ruim 120 personen) nam enthousiast deel aan de discussie. Het advies kreeg 29 nieuwsuitingen in 2014, onder andere via BNR-radio, landelijke dagbladen FD en Trouw, vakbladen (ROMagazine) en digitale nieuwsbrieven. Daarnaast zond BNR een radio-interview uit met onder andere de minister voor Wonen en Rijksdienst en de commissievoorzitter.

Doorwerking

Het advies is net uit, daarom is het te vroeg om de doorwerking te kunnen benoemen. De kabinetsreactie wordt in het voorjaar van 2015 verwacht.

Opkomende vraagstukken uit het internationale veld, internationale verkenning 2014

Aanleiding

Het secretariaat heeft in opdracht van de Rli ter voorbereiding op het werkprogramma 2015-2016 een internationale verkenning uitgevoerd. De verschillende vakdeskundigen op het Rli-secretariaat hebben hieraan meegewerkt.

Kern van de verkenning

Deze verkenning bevat een selectie van signalen uit de internationale omgeving en een overzicht van de internationale en Europese beleidsagenda vanuit de vraag: *Welke opkomende internationale vraagstukken kunnen interessant zijn voor de Rli-advisering de komende jaren?* De verkenning dekt het brede Rli-werkterrein en de daarbij behorende beleidsvelden. Elk beleidsveld kent een andere internationale context, maar voor alle beleidsvelden geldt dat de internationale context steeds belangrijker wordt. Uiteenlopende vraagstukken komen aan de orde zoals de consequenties van anders denken over veilige en rechtvaardige planetaire grenzen, nieuwe marktarrangementen op het terrein van water en energie en de groeiende internationale aandacht voor de rol van steden. In de verkenning, die is gepubliceerd op de website van de Rli, is het door middel van links mogelijk voor de lezer om meer informatie aan te boren. De opkomende vraagstukken bleken goed te ordenen naar de zes meerjarige programmalijnen die beschreven zijn in het Rli-werkprogramma. De internationale verkenning herhaalt niet de omschrijving van de programmalijnen, maar presenteert per programmalijn een aantal nieuwe vraagstukken.

Daarnaast geeft de verkenning een overzicht van de meest relevante internationale en Europese beleidsagenda's voor de middellange termijn. In een bijlage zijn hoofdbeleidsagendapunten, betrokken Rli-beleidsvelden, programmalijnen, verantwoordelijke instanties, belangrijke (ijk)momenten en opkomende/belangrijke issues in trefwoorden opgenomen.

De internationale verkenning bevat geen weging van het belang van de afzonderlijke signalen of een prioritering van de onderwerpen op de internationale en Europese beleidsagenda's. Het geeft evenmin een doorvertaling naar concrete adviesmomenten.

Presentatie, nazorg en doorwerking

De internationale verkenning is in het Nederlands en Engels beschikbaar op de Rli-website, en is opgenomen in de Rli-nieuwsbrief, de nieuwsbrief van het Europees samenwerkingsverband van adviesraden EEAC en in een nieuwsbericht dat binnen het ministerie van IenM wordt verspreid. Er zijn veel positieve reacties op de verkenning gekomen.

DOORWERKING ADVIEZEN UITGEBRACHT IN 2013

3

DOORWERKING ADVIEZEN UITGEBRACHT IN 2013

3

Een aantal van de adviezen die in 2013 zijn uitgebracht hebben ook in 2014 nog aandacht gekregen van pers, departement of middels lezingen en discussiebijeenkomsten in het land.

'Duurzame keuzes bij de toepassing van het Europees landbouwbeleid in Nederland' uitgebracht in oktober 2013

Kabinetsreactie

De (kabinets)reactie op het briefadvies 'Duurzame keuzes bij de toepassing van Europees landbouwbeleid in Nederland' is op 6 december 2013 verschenen in de brief over de implementatie van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid 2014 – 2020 van de staatssecretaris van Economische Zaken. De eerste twee aanbevelingen van de raad zijn onverkort overgenomen: 1) Ga naar een voor heel Nederland gelijke hectaretoeslag in 2019, en 2) Ga verder met het ontwikkelen van bedrijfscertificeringen. Over deze tweede aanbeveling heeft de Rli op verzoek van het ministerie van EZ in juni 2014 een discussiebijeenkomst georganiseerd. De derde aanbeveling van de raad, 3) Benut de mogelijkheid om middelen over te hevelen om verduurzaming en innovatie te kunnen versnellen, is niet overgenomen. Tegelijkertijd kan worden geconstateerd dat op een andere wijze wel sprake is van oormerking van een deel van het budget voor de directe betalingen ten behoeve van het ondersteunen bij investeringen en innovaties om te voldoen aan internationale doelen, met name op het gebied van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn water.

Discussiebijeenkomst over certificering 24 juni 2014

De Rli heeft in samenwerking met het Ministerie van EZ een discussiebijeenkomst georganiseerd over de kansen en mogelijkheden van certificeringssystemen die de verduurzaming en vergroening van de agrarische sector ondersteunen. De bijeenkomst kwam voort uit het briefadvies

'Duurzame keuzes bij de toepassing van het Europees landbouwbeleid in Nederland'. De bijeenkomst werd bijgewoond door een groep van vijftig professionals met verschillende achtergronden: milieu- en dierenorganisaties, certificeringsinstellingen, vertegenwoordigers uit de agrarische sector, van overheden en van adviesbureaus. Tijdens de bijeenkomst werden voorbeelden van certificeringssystemen uit het buitenland gepresenteerd en werd gediscussieerd over:

- De doelstellingen van bedrijfscertificeringssystemen in de agrarische sector.
- Motieven voor het (door)ontwikkelen van certificeringssystemen in de agrarische sector.
- Succesfactoren voor certificeringssystemen in de Nederlandse agrarische sector.

Van de bijeenkomst is een verslag (Nederlands en Engels) gemaakt dat gepubliceerd is op de Rli-website. Het verslag is toegezonden aan alle deelnemers en tevens aan de landbouwwattachsés en landbouwraden in de EU.

'Onbeperkt houdbaar. Naar een robuust natuurbeleid' uitgebracht in mei 2013

Op 6 maart 2014 heeft Henry Meijdam een presentatie gegeven bij gelegenheid van de opening van het vernieuwde kantoorpand van Dunea in Zoetermeer, geënt op het advies 'Onbeperkt houdbaar'. Op 21 maart 2014 heeft de Rli, samen met het PBL, een presentatie gehouden, bij het Netwerk Land en Water in Wageningen, geënt op het advies 'Onbeperkt houdbaar'. Op 15-17 oktober 2014 heeft de Rli deelgenomen aan de EEAC Working Group Marine en aansluitend de EEAC jaarconferentie in Boedapest en op 31 oktober 2014 heeft Henry Meijdam een presentatie gegeven voor de Doorwerth Conferentie, geënt op het advies 'Onbeperkt houdbaar'.

'Ruimte voor duurzame landbouw' uitgebracht in maart 2013

Kabinetsreactie

Het advies 'Ruimte voor duurzame landbouw' is op 20 maart 2013 aangeboden aan staatssecretaris Dijksema van het ministerie van Economische Zaken. Op 3 februari 2014 verscheen de kabinetsreactie. Het kabinet onderschrijft de stellingname van de raad dat de agrosector een belangrijke motor van de Nederlandse economie is. De totale sector levert een jaarlijkse bijdrage van 10 procent aan het bruto nationaal product en ook het aandeel van de werkgelegenheid is met ruim tien procent aanzienlijk. Daarnaast is Nederland de tweede agro-exporteur van de wereld met een export van 79 miljard euro in 2013. De stevige economische positie van de Nederlandse agrosector is echter niet vanzelfsprekend, daar moeten bedrijfsleven en overheid met de samenleving ook de komende jaren hard aan blijven trekken. De kabinetsreactie biedt een overzicht van recent overheidsbeleid dat bedoeld is om een voortgaande innovatie en verduurzaming van de agrosector te stimuleren, en wijst verder op initiatieven vanuit de sector zelf om de licence to operate en daarmee ook maatschappelijke waardering blijvend te verdienen. Ook bevat de kabinetsreactie de visie van het kabinet op de verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheden onderling, en tussen overheid en het bedrijfsleven.

Kamervragen

Het advies en de kabinetsreactie hebben aanleiding gegeven tot Kamervragen, die staatssecretaris Dijksema (EZ) in haar brief 'Beantwoording tweede tranche inbreng Tweede Kamer Schriftelijk Overleg Landbouw- en Visserijraad' op 24 maart 2014 heeft beantwoord. De vragen gaan onder andere in op de ambities van het advies 'Ruimte voor duurzame landbouw'. Ook wordt gevraagd of de staatssecretaris de stelling van de raad onderschrijft dat alleen door verduurzaming te versnellen en te intensiveren zicht op een vitale en maatschappelijk geaccepteerde land- en tuinbouw in de verdere toekomst ontstaat. In haar antwoord geeft staatssecretaris Dijksema aan dat zij de ambitie van de Rli dat de land- en tuinbouw zal moeten blijven verduurzamen, onderschrijft. Zij neemt de adviezen van de Rli dan ook grotendeels over; ze onderstrepen of onderbouwen het beleid.

Kennisdebat

Het Rli-advies 'Ruimte voor duurzame landbouw' heeft centraal gestaan tijdens een kennisdebat op 5 juni 2014 over ruimte en voedselvoorziening ter voorbereiding van het Jaar van de Ruimte 2015 in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam, en is verder meegenomen in het formuleren van de opgaven voor het Jaar van de Ruimte 2015.

FINANCIËEL OVERZICHT

4

FINANCIËEL OVERZICHT

4

	Begroting 2014 (x 1000)	Realisatie 2014 (x 1000)
Personeelskosten	2.664	2.552
Vergoedingen raadsleden	506	456
Adviezen	665	608
Totaal RLI	3.835	3.616

VOORUITBLIK 2015

5

VOORUITBLIK 2015

5

Meerjarig werkprogramma 2015-2016

De raad hanteert een meerjarenperspectief voor op te pakken adviesonderwerpen. Zes meerjarige programmalijnen bieden daarvoor het kader. De raad hecht er aan om de verbindingen te zoeken tussen de verschillende sectoren die binnen het adviesdomein van de Rli vallen. Daarbij is het ook zaak verbindingen te leggen tussen de opgaven op (middel)lange termijn en de beleidspraktijk van alle dag. De meerjarige programmalijnen die in het werkprogramma 2015-2016 centraal staan zijn:

- 1 Economie en duurzame ontwikkeling in het fysieke domein;
- 2 Duurzaam ruimtegebruik: flexibel en adaptief;
- 3 Omgaan met risico's en onzekerheden in het fysieke domein;
- 4 Kennis in het fysieke domein: ontwikkeling, benutting en infrastructuur;
- 5 Vermaatschappelijking in het fysieke domein: veranderende rol bestuur en nieuwe arrangementen;
- 6 Globalisering: internationalisering en aandacht voor het lokale in het fysiek domein.

De volgende adviesonderwerpen staan op de agenda voor publicatie in 2015:

Verkenning technologische innovaties in de leefomgeving

Over de impact die technologische innovaties kunnen hebben voor het publieke en private domein op het gebied van gezonde voeding, efficiënte mobiliteit en slimme gebouwen. De verkenning, in de vorm van een e-book en een digitaal magazine, is gepresenteerd tijdens het congres 'Connecting the Dots – Acceleration, breakthroughs and co-creation in food, mobility and buildings' op 30 januari 2015.

Woonbehoefte

De samenleving is in de afgelopen decennia sterk veranderd en hierdoor zijn de inschattingen van de woningbehoefte met grotere onzekerheden omgeven dan in het verleden. Dit advies zal ingaan op de

rol van de overheid, centraal en decentraal, bij het maatschappelijk gezien optimaal realiseren van de woonbehoefte, nu en in de toekomst.

Verwacht: tweede kwartaal 2015

Tussen Brussel en de burger

Beleid en regelgeving op het terrein van de fysieke leefomgeving worden ontwikkeld op verschillende overheidsniveaus: EU, nationaal, regionaal en lokaal. De effectuering van deze regelgeving heeft gevolgen voor burgers en bedrijven in hun leefomgeving. Europese regelgeving wordt regelmatig gezien als oorzaak voor een gebrek aan ruimte voor maatwerk en flexibiliteit op decentraal niveau. In dit adviestraject wordt nagegaan hoe EU, lidstaten en decentrale overheden omgaan met de gedeelde verantwoordelijkheid voor hoe die regels doorwerken. Centraal staat hierbij hoe de rijksoverheid, in de context van de veranderingen op nationaal en Europees niveau, kan zorgen dat zowel bij de voorbereiding als in de uitvoering van Europees beleid en regelgeving ruimte is voor maatwerk en flexibiliteit.

Verwacht: tweede kwartaal 2015

Circulaire economie

De transitie naar de circulaire economie wordt door de raad en het huidige kabinet als een belangrijke toekomstige ontwikkeling gezien, die voor Nederland vanwege haar uitstekende uitgangspositie, vele kansen biedt. Verschillende bedrijven, maatschappelijke initiatieven en overheden zetten al stappen in de richting van een transitie naar een circulaire economie. Ook het kabinet zet met beleidsprogramma's in op deze omslag. Vanuit afvalperspectief is al veel veranderd. Nederland verkeert Europees gezien in de kopgroep. Toch blijven volledig gesloten kringlopen zeldzaam. In dit adviestraject hoopt de raad te achterhalen welke stappen er (moeten) worden gezet om vanuit de huidige situatie naar deze circulaire economie te

komen, en wat de overheid en andere actoren, inclusief de huidige afvalsector, moeten doen om zover te komen.

Verwacht: derde kwartaal 2015

De toekomst van de Nederlandse energievoorziening

In de eerste helft van het jaar werkt de Rli, op basis van een adviesvraag van de minister van Economische Zaken, aan een advies met als centrale vraag: Hoe kan een volledig duurzame energievoorziening in 2050 worden bereikt en welke kracht kan Nederland putten uit de energietransitie die daar voor nodig is? Dit advies is input voor het energierapport dat later dit jaar zal verschijnen. De Rli zal, vanuit haar onafhankelijke positie, actief deskundigen en belanghebbenden betrekken.

Verwacht: augustus 2015

Nationaal omgevingsbeleid in relatie tot de Omgevingswet

Nu het wetsvoorstel voor de Omgevingswet bij de Tweede Kamer ligt wordt er hard gewerkt aan een nadere uitwerking daarvan in de nationale Omgevingsvisie en de uitvoeringsregelgeving (AMvB's). Een advies van de Rli kan bijdragen aan het maken van systematische en consistente keuzes ten aanzien van deze instrumenten van het nationale omgevingsbeleid. In het werkprogramma van de Rli 2014-2015 was een advies over ruimtelijk-economische structuurversterking aangekondigd. Dit traject is in overleg met de departementen geannuleerd. In plaats daarvan zal ruimtelijk-economische structuurversterking in dit advies-traject worden meegenomen, en onder meer deel uitmaken van de advisering over de mogelijke inhoudelijke agenda van een nationale Omgevingsvisie.

Verwacht: vierde kwartaal 2015

SAMENSTELLING RAAD EN SECRETARIAAT IN 2014

6

SAMENSTELLING RAAD EN SECRETARIAAT IN 2014

6

In 2014 bestaat de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur uit de volgende personen:

mr. H.M. (Henry) Meijdam (voorzitter)

A.M.A. (Agnes) van Ardenne-van der Hoeven

ir. M. (Marjolein) Demmers MBA

E.H. (Eelco) Dykstra MD

L.J.P.M. (Léon) Frissen

ir. J.J. (Jan Jaap) de Graeff

prof. dr. P. (Pieter) Hooimeijer

prof. mr. N.S.J. (Niels) Koeman

ir. M.E. (Marike) van Lier Lels

prof. dr. ir. G. (Gerrit) Meester

prof. dr. W.A.J. (Wouter) Vanstiphout

ir. A.G. (Annemieke) Nijhof MBA

In 2014 zijn de volgende mensen werkzaam (geweest) op het secretariaat:

- dr. R. (Ron) Hillebrand, *Algemeen secretaris*
- A.L. (Anouk) Abegg MSc, *stagiair (1-9-2014 tot 31-1-2015)*
- drs. E.A. (Agneta) Andersson, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- T.R. (Tessa) Beentjes, *stagiair (31-3-2014 tot 1-11-2014)*
- H. (Hanna) Bholai, *Managementondersteuner*
- ir. D. (Dominique) Blom, *Adviseur (extern gedetacheerd van 1-1-2014 tot 15-4-2014)*
- dr. M.E. (Mirjan) Bouwman, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur (gedetacheerd bij de parlementaire enquêtecommissie Fyra van 1-3-2014 tot 1-6-2015)*
- A.M.H. (Anita) Bruines, *Adviseur*
- dr. N.W.M. (Nicole) van Buren, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- dr. ir. L.M. (Lianne) Doeswijk, *plv. secretaris, Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- dr. L.B.J. (Lianne) van Duinen, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- drs. W. (Willeke) Eikmans, *Medewerker Advisering*
- M. (Miep) Eisner, *Communicatieadviseur*
- M.L. (Mirjam) van Gameren, *Medewerker Advisering*
- ir. F.W. (Folmer) de Haan, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- I. (Indra) Haimé, *Medewerker Advisering*
- ing. D. (Dick) Hamhuis, *plv secretaris/Coördinerend/Specialistisch Adviseur (tot 1-11-2014); van 1-1-2014 tot 1-11-2014 extern gedetacheerd*
- ir. H. (Hannah) Koutstaal, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- C.J. (Cora) Kulk, *Coördinator bedrijfsvoering*
- E.P. (Evelien) Kuypers, *stagiair (1-2-2014 tot 1-5-2014)*
- dr. B.H. (Bas) van Leeuwen, *Coördinerend/Specialistisch adviseur (tot 1-1-2015)*
- drs. M.R.P. (Michiel) Ooms, MSc, *Senior Adviseur*
- ir. Y.M. (Yvette) Oostendorp, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- S.J. (Stefan) Overklift Vaupel Kleijn, *Medewerker Advisering*
- drs. A. (André) Rodenburg, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur (gedetacheerd vanuit bestuurskern IenM)*
- dr. ir. E.C. (Erik) Schmieman, *plv directeur bedrijfsvoering, Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- dr. V.J.M. (Vincent) Smit, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur*
- M.T.C. (Monique) van Staden, *Managementondersteuner*
- J. (Jonneke) Thijssen, *Adviseur Bedrijfsvoering (extern gedetacheerd van 1-1-2014 tot 31-12-2014)*
- ir. B.B.W. (Bart) Thorborg, *Senior Adviseur*
- C.I.A. (Katja) de Vries, *Medewerker Advisering*
- A.H. (Ton) Wagenveld, *Adviseur*
- A.K. (Alexander) Woestenburg, MSc, *Medewerker Advisering (tot 1-7-2014)*
- dr. T.H.C. (Tim) Zwanikken, *Coördinerend/Specialistisch Adviseur (tot 1-11-2014)*

**Publicatie Rli
Maart 2015**

**Raad voor de leefomgeving en
infrastructuur**

Oranjevuitensingel 6
Postbus 20906
2500 EX Den Haag
info@rli.nl
www.rli.nl

Ontwerp

Jenneke Drupsteen Grafische vormgeving
Den Haag

Fotoverantwoording

Cover – Shutterstock
pag. 10, 14, 16 – Fred Ernst
pag. 11 – Roel Burgler, Hollandse Hoogte
pag. 12 – Corbis Images / Hollandse Hoogte
pag. 13 – Jan-Dirk v.d. Burg, Hollandse Hoogte
pag. 15 – David Rozing, Hollandse Hoogte
pag. 17 – Nationale Beeldbank
pag. 19 – Thea van den Heuvel / DAPH
pag. 30 – Wim Oskam